

N:o 50.

Ank. till Riksd. kansli den 13 maj 1901, kl. 11 f. m.

*Utlåtande, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser
i fråga om rösträtt vid prestval.*

Laguskottet har till behandling fått emottaga en af herr J. P. Jansson i Saxhyttan inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 67, af följande lydelse:

»I fråga om rösträtt vid prestval gäller, som bekant, § 26 mom. 1 uti lagen om presterliga tjensters tillsättande den 26 oktober 1883, hvilket mom. har följande lydelse:

»Rösträtt vid prestval tillkommer en hvar, som i församling, der sådant val skall anställas, eger rättighet att i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut deltaga; och gäller vid valet, i afseende på röstberäkning samt rösträttens utöfning och öfverlåtande på annan person, hvad för kyrkostämma är stadgad, dock med den jemkning i församling å landet, att rösträtt, som tillkommer någon för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet, icke må åtnjutas för mera än en femtedel af det röstetal, hvilket eljest bort tillkomma honom enligt den för omröstning å kyrkostämma gällande röstgrund, och att icke heller någon må i valet deltaga med större röstetal för jordbruksfastighet än en femtedel och för andra beskattningsföremål än en femtiondedel af församlingens hela röstetal å kyrkostämma. Uppkommer vid den beräkning af rösträtt ensamt bråktal, åtnjutes derfor en röst; uppkommer, jemte helt tal, bråktal, skall bråktalet bortfalla.»

Bih. till Riksd. Prot. 1901. 7 Saml. 40 Häft. (N:o 50).

Vid 1893 års riksdag väckte undertecknad förslag om sådan ändring i omskrifna lagrum, att i fråga om jordbruksfastighet ingen måtte få utöfva rösträtt för mera än en tjugonedel af församlingens hela röstetal, och godkändes detta förslag af Andra Kammaren, men afslogs af Första Kammaren, och vid derpå nästföljande riksdag, då motionen af mig förnyades, blef resultatet enahanda som förut.

Ehuru Första Kammaren således tvenne gånger sagt nej, tvekar jag dock icke att å nyo draga denna fråga inför Riksdagens ompröfning och anser mig, på grund af det beslut som af sistlidet års Riksdag fattades i fråga om den kommunala rösträtten, berättigad hysa förhoppning om bifall till mitt förslag. Ty då den kommunala rösträtten blifvit begränsad, så att ingen eger rätt att i kommunala angelägenheter utöfva rösträtt för högre röstetal än en tiondedel af kommunens hela fyrktal, lär det väl blifva svårt att finna några giltiga skäl för bibehållande af nu gällande stadganden i fråga om rösträtt vid prestval, helst som väl måste medgifvas, att det är med rättvisan mest öfverensstämmande, att en människas personliga värde, och ej penningen eller förmögenheten, får intaga främsta rummet vid sådant val, der det ju är fråga om att utse »själasörjare».

En ändring i nämnda syfte är ock på många håll högeligen efterlängtd, och erfarenheten gifver vid handen, hurusom rätt ofta vid dylika val några få personer blifva de bestämmande gent emot ett mångdubbelt större antal, hos hvilka helt naturligt missnöje till följd deraf uppstår; och detta kan enligt min förmening icke vara gagneligt hvarken för prestmannen, för församlingen och ej heller för kyrkan i dess helhet.

Då jag denna gång föreslår en begränsning icke blott för jordbruksfastighet till en tjugonedel, utan jemväl för andra beskattningsföremål till en tvåhundrededel af församlingens hela röstetal, gör jag detta i den tanken, att Riksdagen helst vill bibehålla den i omberörda lagrum fastslagna proportion mellan de olika rösträttsgrunderna.

På grund häraf tillåter jag mig vördsamt föreslå, att Riksdagen ville för sin del antaga följande ändrade lydelse af § 26 mom. 1 uti lagen om presterliga tjänsters tillsättande den 26 oktober 1883:

Rösträtt vid prestval tillkommer — — — — —

— — — — —
och att ej heller någon må i valet deltaga med större röstetal för jordbruksfastighet än en tjugonedel och för andra beskattningsföremål än en tvåhundrededel af församlingens hela röstetal — — — — —

skall bråktalet bortfalla.»

Enligt det lagrum, hvori ändring af motionären blifvit ifrågasatt, tillkommer rösträtt vid prestval en hvar, som i församling, der sådant val skall anställas, eger att i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut deltaga, och i afseende å röstberäkningen gäller likaledes, med vissa jemkningar, hvad för kyrkostämma är stadgadt. Rösträtten och röstberäkningen å kyrkostämma äro i sin ordning — utom beträffande främmande religionsbekännare och dem, som till utträde ur svenska kyrkan sig anmält — enligt kyrkostämmoförordningens 4 och 6 §§ för landet desamma som å kommunalstämma och för stad lika med hvad gäller för allmän rådstuga. Bestämmelserna angående den *kommunala* rösträtten äro således ytterst grundläggande äfven för rösträtten vid prestval. Vid sådant förhållande är det efter utskottets uppfattning stäldt utom allt tvifvel, att den i lagen den 9 november 1900 genomförda begränsningen af den kommunala rösträtten på landet också skall ega tillämpning vid prestval. Denna omständighet gör, att innebörden af 26 § 1 mom. af lagen angående tillsättning af presterliga tjenster, utan att momentet undergått någon formel ändring, numera hvad landet vidkommer är en annan än före utfärdandet af förstnämnda lag. I stället för att församlingens hela röstetal å kyrkostämma då var lika med fyrktalet inom församlingen med afdrag af de fyrkar, som tillhörde främmande religionsbekännare och dem, som anmält sig till utträde ur svenska kyrkan, kan församlingens röstetal å kyrkostämma numera blifva väsentligen reduceradt genom ettdera af de för enskilda medlemmars rösträtt uppställda maxima, antingen det absoluta, som motsvarar fem tusen fyrkar, eller det relativa, som utgör en tiondedel af kommunens hela fyrktal. Derigenom komma ock de för prestval å landet stadgade särskilda begränsningarne, att ej någon må i valet deltaga med större röstetal för jordbruksfastighet än en femtedel och för andra beskattningsföremål än en femtiondedel af församlingens hela röstetal å kyrkostämma, att verka betydligt mera inskränkande på de högsta röstetalen än förut varit fallet.

Ett exempel torde närmare belysa de förändringar angående rösträtten vid prestval, som förorsakats genom begränsningen af den kommunala rösträtten på landet.

Antag, att uti en församling hela antalet fyrkar utgör 16,000, så fördelade, att

A	har	120	jordbruksfyrok	och	160	fyrok	för	andra	beskattningsföremål
B	»	96	»						
C	»	138	»						
D	»				15	»	»	»	»
E	»	180	»						
F	»	540	»		»	4,000	»	»	»
G	»	4,800	»		»	1,020	»	»	»
H	»	11	»						

samt hvardera af öfriga 984 församlingsmedlemmar 5 fyrkar, så kommer, med tillämpning af de nya reglerna om den kommunala rösträttens begränsning, hela röstetalet å kyrkostämma att blifva mycket lägre än förr varit händelsen. Såväl F som G få nemligen sina röstetal reducerade till 1,600 röster för hvardera, och detta minskar församlingens hela röstetal med $4,540 - 1,600 + 5,820 - 1,600 = 7,160$ röster eller till 8,840 röster. Röstmaximum vid prestval inom nämnda församling är då för jordbruksfastighet $\frac{8840}{5} = 1,768$ röster och för andra beskattningsföremål tiondedelen deraf eller 176.8 röster d. v. s. 176 röster.

Röstlängden för prestval inom församlingen har under angifna förutsättningar följande utseende:

	antal jord- bruksfyrok	antal andra fyrok	antal röster för jordbruksfyrok	antal röster för andra fyrok	Summa röster
A	120	160	120	32 =	152
B	96	—	96	— =	96
C	138	—	138	— =	138
D	—	15	—	3 =	3
E	180	—	180	— =	180
F	540	4,000	540	176 =	716
G	4,800	1,020	1,768	176 =	1,944
H	11	—	11	— =	11
Hvardera af öfriga 984 församlingsmedlemmar					
	5	—	5	— =	4,920

Innan den kommunala rösträttsbegränsningen å landet genomfördes, var i ofvan anförda exempel maximum för rösträtt vid prestval för jordbruksfastighet $\frac{16000}{5} = 3,200$ och för andra beskattningsföremål $\frac{16000}{50} = 320$.

Detta innebar, att F hade 540 röster af förstnämnda art och 320 af sistnämnda och att motsvarande siffror för G utgjorde 3,200 och 204.

Genom den kommunala rösträttens begränsning hafva alltså i anförda exempel F och G fått sina röstetal vid prestval nedsatta från 860 och 3,404 röster till resp. 716 och 1,944.

Att under sådana omständigheter, då begränsning af rösträtten vid prestval så nyligen som år 1900 vidtagits, ytterligare inskränka densamma för de högre röstetalen, kan efter utskottets mening ej anses lämpligt. Det torde åtminstone vara skäl att afvakta erfarenheten om den redan genomförda reformens verkningar.

Dessutom är att bemärka, att den af motionären ifrågasatta begränsningen just med hänsyn till den kommunala rösträttens å landet begränsning — hvars inverkan på rösträtt vid prestval motionären synes hafva förbisett, — går vida längre än motionären får antagas hafva afsett.

I ofvan anförda exempel skulle således röstmaximum vid prestval komma att blifva för jordbruksfastighet 442 och för andra beskattningsföremål 44 röster i stället för resp. 1,768 och 176 röster med tillämpning af 1900 års kommunala rösträttsreform eller resp. 3,200 och 320 röster dessförinnan. F och G skulle genom antagande af motionärens förslag få sina röstetal reducerade till 486 röster, hvilket jemfördt med deras nuvarande röstetal, 716 och 1,944 röster, och än mer i förhållande till dem före den kommunala rösträttens begränsning tillkommande röstetal, resp. 860 och 3,404 röster, måste anses såsom en öfver höfvan stor inskränkning af deras inflytande på utgången af prestval inom församlingen.

Med stöd af det anförda får utskottet alltså hemställa,

att ifrågavarande motion ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 12 maj 1901.

På lagutskottets vägnar:

Carl B. Hasselrot.

Reservation

af herrar *N. Nilsson, F. Andersson, Jansson* och *Lindhagen*, hvilka beträffande grunderna för utskottets hemställan anført:

Bih. till Riksd. Prot. 1901. 7 saml. 40 Häft. (N:o 50).

»En ändring i bestämmelserna om rösträtt vid prestval å landet i det af motionären angifna syftet anse vi vara af förhållandena påkallad, och då såsom en fastslagen grundsats gäller, att en i större mån lika rösträtt bör förefinnas vid prestval än i kommunala angelägenheter, så synes den omständigheten att den kommunala rösträtten på landet nyligen begränsats utgöra en ytterligare anledning för en sådan framställning som motionärens.

Vid nyssnämnda begränsning förbisågs emellertid, att den påkallade en revision af ordalydelsen i 26 § af lagen angående tillsättning af presterliga tjänster. Särskildt är här att beakta, hurusom det i detta lagrum förekommande ordet »röstetal» förr var liktydigt med »fyrktal» men nu ibland kan hafva en annan betydelse. Vill man anse, att härigenom skett en ändring äfven i sak, hvilket nog ej varit meningen, så kommer författningen derigenom att understundom blifva mycket svårtillämplig.

Innan man inlåter sig på den af motionären väckta frågan, bör därför enligt vår uppfattning föreligga full klarhet om hvad de nuvarande bestämmelserna om rösträtt vid prestval i verkligheten innefatta. Något förslag till ändrad lydelse af 26 § i sådant syfte har dock hvarken genom någon kongl. proposition eller motionsvis blifvit väckt vid denna riksdag.

På grund häraf instämman vi i utskottets slutliga hemställan.»

Herrar *Zetterstrand*, *Leman* och *Redelius* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
